

Pamięci Jerzego Okońskiego (1958–2012)

W dniu 6 listopada odszedł od nas Jerzy Okoński, znakomity badacz pradziejów południa Polski. Trudno się z Jego odejściem pogodzić, zwłaszcza rodzinie, ale także przyjaciołom, kolegom, znajomym, których miał bardzo liczne grono. Nie tylko wśród archeologów.

Urodził się 19 kwietnia w Tarnowie, zaś życie spędził w Tarnowcu; tu też zaczęła się jego archeologiczna droga. Archeologia była Jego zawodem, ale także życiową pasją. Już jako kilkunastoletni chłopiec opublikował komunikat zatytułowany „Sygnał z Tarnowca” w czasopiśmie „Z Otchłani Wieków”. Jako archeolog wrócił po latach do tych pierwszych znalezisk w swej rodzinnej miejscowości, badając wielokulturową osadę na stanowisku 1 w Tarnowcu. Przebadanie blisko 4 ha powierzchni osady pradziejowej, w czasach przed szerokopłaszczyznowymi badaniami wykopaliskowymi prowadzonymi na trasie autostrad, było u schyłku XX w. wielkim osiągnięciem.

Studiował na Uniwersytecie Jagiellońskim, a tematem Jego pracy magisterskiej były „Kafle z zamku w Nowym Wiśniczu, woj. tarnowskie”; napisał ją pod kierunkiem prof. dr hab. Marka Gedla i obronił w 1983 roku.

Pracował najpierw w Pracowni Archeologiczno-Konserwatorskiej PKZ, później w Muzeum Okręgowym w Tarnowie (lata 1985–1990). W roku 1990 wydał znakomitą książkę popularnonaukową „Pradzieje Tarnowa”. Lata od 1995 do 1997 to prace terenowe nad Rabą, realizowane z ramienia Muzeum im. Stanisława Fiszerza w Bochni, zakończone opracowaniem

wyników badań w ramach projektu „Produkcyjny ośrodek garncarski u schyłku starożytności nad dolną Rabą – charakterystyka, geneza, interpretacja, odrębności”. Natomiast podsumowaniem Jego odkryć na terenie rodzinnego Tarnowca był projekt „Tarnowiec od neolitu po najstarszy Tarnów”, który miałem przyjemność z Nim realizować.

Prowadził lub był współautorem licznych badań archeologicznych w regionie tarnowskim. Oprócz wspomnianego Tarnowca badał grodzisko w Zawadzie (z Andrzejem Ceterą), Zamek Tarnowski (z Eligiuszem Dworaczyńskim); cmentarzysko z I w. n.e. w Łętowicach, zamek w Czchowiu, osadę kultury łużyckiej w Gorzycach i Wielopolu, osadę pradziejowych hutników w Pasiece Otfinowskiej (z Andrzejem i Barbarą Szpunar). W ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski, w różnych ekipach badawczych, przebadał dolinę Dunajca i Białej Dunajcowej odkrywając tysiące stanowisk archeologicznych i na trwałe zmieniając wiedzę o pradziejach regionu tarnowskiego. Pewnym podsuwaniem tych badań była książka „Najdawniejsza przeszłość Wojnicza i okolic”, którą napisaliśmy razem prezentując w niej stan wiedzy archeologicznej środkowego biegu Dunajca.

Jego pomysłem był projekt badawczy Bieszczad gdzie ze względu na specyfikę terenu wprowadzone zostały modyfikacje do metody AZP obejmujące notowanie i dokumentowanie miejsc po spalonych w czasie II wojny światowej wioskach, cerkwiska, cmentarze, pobojuwiska.

Jerzy Okoński był osobowością ze wszech miar wyjątkową i to na wszystkich płaszczyznach, ale najbardziej chyba zawodowych, którym poświęcił się bez reszty. Archeologiczna pasja badawcza prowadziła Go; raz po bezdrożach karpackiego pogranicza w poszukiwaniu zamierzonych śladów ludzkiej bytności, innym razem znów zatrzymywała przez długie lata przy żmudnej wykopaliskowej działalności na trasie autostrady A4.

To właśnie w trakcie tych wielkich badań ratowniczych ujawniły się jego talenty organizacyjne i archeologiczne szczęście. Po założeniu własnej firmy realizował wielkie wykopaliska w Zagórzcu pod Niepołomicami odkrywając całe neolityczne wioski, celtyckie piece, ślady osadnictwa z wszystkich epok pradziejów.

Tysiące dni przepracowanych na wykopaliskach „autostradowych”, bez względu na pogodę, sprawiły, że był niekwestionowanym rekordzistą i badaczem powszechnie szanowanym oraz uznanym przez środowiska naukowe wszystkich szczebli. Jako jeden z niewielu w Europie, przebadał tak ogromne przestrzenie perfekcyjnie je dokumentując. We wschodniej części przebiegu autostrady A4, w woj. podkarpackim, prowadził badania między innymi w Żyrakowie pod Dębicą (odkrywając

całą wioskę z IX i X w.) i Mirocinie pod Przeworskiem. W tej ostatniej miejscowości, już nieomal w śniegu, zbadał niezwykle groby arystokracji kultury ceramiki sznurowej liczące blisko 5 tysięcy lat.

Jego dewizą była solidna, profesjonalna praca bez taryfy ulgowej, bez bylejakości.

Ten Jego pracoholizm – w pozytywnym tego słowa znaczeniu – nie przesłaniał Mu jednak ani wspaniałej rodziny, ani szerokiej rzeszy przyjaciół i współpracowników, dla których był wymagający, ale jednocześnie życzliwy i wyrozumiały.

Nieznana, szerszemu gronu, płaszczyzną działalności Jurka była działalność społeczna i polityczna, był radnym w gminie

Tarnów, pisał teksty do lokalnych gazet dotyczące spraw bieżących swej rodzinnej miejscowości. Gdy trzeba było wyrazić swój pogląd na sprawy natury bardziej ogólnej, związane z systemem wartości, czynił to bez ogródek, zawsze stanowczo, odważnie, nigdy nie popadając w koniunkturalizm.

Zawsze znajdował czas i sposobność na dobre słowo, radę, a gdy trzeba było podać pomocną dłoń – nigdy nie odmawiał. Potrafił słuchać nie tylko mądrzejszych od siebie. Będziemy Go wspominać jako człowieka prawego, wrażliwego, dobrego i ciepłego – znakomitego fachowca oraz sprawdzonego Przyjaciela.

Andrzej Szpunar

BIBLIOGRAFIA

- 1976
Sygnał z Tarnowca, „ZOW”, r. 42, s. 65–66.
- 1984
Metody opracowywania zbiorów kafla z badań archeologicznych. Przykład zamku w Nowym Wiśniczu, woj. tarnowskie, „Kwartalnik HKM”, nr 2/84, s. 183–198.
Wiślański gród pod Tarnowem, „ZOW”, r. 50, z. 3–4, 1984, s. 166–169 (współautor: A. Cetera).
- 1985
Sprawozdanie z archeologicznych badań sondażowych na stanowisku nr 1 w Tarnowcu, woj. Tarnów, [w:] *Tarnowiana*, Tarnów, s. 163–172 (współautor: A. Szpunar).
Zabytki archeologiczne w zbiorach Bolesława Krężła w Borowej woj. tarnowskie, [w:] *Tarnowiana*, Tarnów, s. 219–233 (współautor: A. Szpunar).
- 1986
Sprawozdanie z badań wczesnośredniowiecznego grodziska w Zawadzie, gm. Tarnów, w latach 1982–1983, „Spr. Arch.”, t. 38, s. 261–282 (współautor: A. Cetera).
Zawada, gm. Tarnów. Grodzisko kultury łużyckiej i wczesnośredniowieczne, [w:] *Badania archeologiczne w województwie tarnowskim w 1985 roku*, Tarnów, s. 10–11 (współautor: A. Cetera).
Zamek Tarnowski, Tarnów (współautor: E. Dworaczyński).
- 1987
Grodzisko wczesnośredniowieczne w Zawadzie, gm. Tarnów, [w:] *Badania archeologiczne w województwie tarnowskim w 1986 roku*, Tarnów, s. 11–13 (współautor: A. Cetera).
Wokół sporów o genezę Tarnowa, „Zeszyty Tarnowskie” (1987), Tarnów, s. 7–19.
- 1988
Nowe znaleziska z terenu Pogorza Ciężkowickiego i Wielickiego, „AAC”, t. 27, s. 247–254.
Sprawozdanie z badań wczesnośredniowiecznej osady w Tarnowie-Klikowej, „Spr. Arch.”, t. 39, s. 227–237 (współautor: A. Cetera).
Wstępne sprawozdanie z badań południowo-zachodniego rejonu grodziska w Zawadzie koło Tarnowa w latach 1984–1986, „AAC”, t. 17, s. 117–151 (współautor: A. Cetera).
Z badań nad typologią i zmiennością dekoracji kafla w Polsce, Warszawa. Zawada, gm. Tarnów. Grodzisko wczesnośredniowieczne, [w:] *Badania archeologiczne w województwie tarnowskim w 1987 roku*, Tarnów, s. 13–15 (współautor: A. Cetera).
- 1990
Badania AZP w województwie tarnowskim w 1988 r., [w:] *Badania archeologiczne w województwie tarnowskim w 1988 roku*, Tarnów, s. 34–40 (współautorzy: A. Cetera, A. Szpunar).
Grodzisko wczesnośredniowieczne w Zawadzie, gm. Tarnów, [w:] *Badania archeologiczne w województwie tarnowskim w 1988 roku*, Tarnów, s. 23–27 (współautor: A. Cetera).
Koszyce Wielkie, gm. Tarnów, stan. 1. Osada kultury łużyckiej, [w:] *Badania archeologiczne w województwie tarnowskim w 1988 roku*, Tarnów, s. 20–22 (współautor: A. Cetera).
Pradzieje Tarnowa, Tarnów.
- 1991
Badania AZP w województwie tarnowskim w 1989 r., [w:] *Badania archeologiczne w województwie tarnowskim w 1989 roku*, Tarnów, s. 37–46 (współautor: A. Cetera).
Grodzisko wczesnośredniowieczne w Zawadzie, gm. Tarnów, [w:] *Badania archeologiczne w województwie tarnowskim w 1989 roku*, Tarnów, s. 27–30 (współautor: A. Cetera).
Tarnów, stanowisko 88, osada wielokulturowa, [w:] *Badania archeologiczne w województwie tarnowskim w 1989 roku*, Tarnów, s. 25–27 (współautor: A. Cetera).
Zawada, gm. Tarnów, stan. 2, osada wczesnośredniowieczna, [w:] *Badania archeologiczne w województwie tarnowskim w 1989 roku*, Tarnów, s. 30–32 (współautor: A. Cetera).
- 1992
Kafle z badań archeologicznych w Zawadzie, gm. Dębica, „MSROA za lata 1985–1990”, s. 77–117.
- 1993
Nowe materiały archeologiczne z Bochni, „Rocznik Bocheński”, t. 1, s. 27–61 (współautor: A. Cetera).
- 1994
Grodzisko w Zawadzie – dziesięć lat później, „Rocznik Tarnowski” (1994), s. 287–310 (współautor: A. Cetera).
Materiały do pradziejów prawobrzeża dolnego biegu Raby, „Rocznik Bocheński”, t. 2, s. 5–53 (współautor: A. Cetera).
- 1995
Nadzór archeologiczny przy ul. Białej w Bochni, [w:] *Badania archeologiczne w woj. tarnowskim w 1990 r.*, Tarnów, s. 34–40.
Materiały do pradziejów prawobrzeża środkowego biegu Raby, „Rocznik Bocheński”, t. 3, s. 5–64 (współautor: A. Cetera).

1996

Mikroregion osadniczy kultury przeworskiej na prawobrzeżu dolnego biegu Raby. Sprawozdanie z badań w 1995 roku, „Rocznik Bocheński”, t. 4, s. 333–353.

Wczesnośredniowieczna osada przyrodowa na stanowisku 101 w Tarnowie, „Rocznik Tarnowski” (1995/96), s. 195–216 (współautor: A. Cetera).

1997

Brzesko z najdawniejszych dziejów miasta i okolic, Brzesko.
Przewodnik po grodzisku kasztelańskim w Wojniczu, Wojnicz.

1998

Osada z epoki brązu w Dębnie Łętowskiej na tle współczesnego osadnictwa w okolicach Wojnicza, „Zeszyty Wojnickie”, wydanie specjalne I/1998, s. 11–23.

Odkrycia archeologiczne w okolicach Szczurowej, „Zeszyty Wojnickie”, wydanie specjalne I/1998, s. 28–29 (współautor: J. Kordecki).
Program badań i ochrona stanowisk archeologicznych w gminie Wojnicz (fragmenty „Monografii archeologicznej gminy Wojnicz” opracowanej w 1994 r.), „Zeszyty Wojnickie”, wydanie specjalne I/1998, s. 47–52 (współautor: A. Cetera)

Siekierki i toporki kamienne z zbiorach Izby Regionalnej w Wojniczu, „Zeszyty Wojnickie”, wydanie specjalne I/1998, s. 8–11.

1999

Osada w Tarnowcu, gm. Tarnów – chaty datowane zapinkami A43, A83, A158, [w:] Czopek S., Kokowski A. (red.), *Na granicach antycznego świata*, Rzeszów, s. 153–181 (współautor: A. Szpunar).

Osady na stanowiskach 13 w Jasieniu, gm. Brzesko i 18 w Brzesku woj. małopolskie, „MSROA”, t. 20, s. 217–232 (współautorzy: A. Szpunar, B. Szpunar).

2000

Archeologiczne odkrywanie Bieszczadów, „Bieszczady”, t. 7, s. 11–69 (współautorzy: A. Cetera, J. Ginalski, A. Szpunar).

Osada na stanowisku 3 w Bessowie, gm. Bochnia, na tle nadrabskiego mikroregionu osadniczego, „AAC”, t. 35 (1999–2000), s. 113–167.
Wyniki nadzoru archeologicznego na stanowisku w Bessowie, „MSROA”, t. 21, s. 249–270 (współautorzy: A. Szpunar, B. Szpunar).

2001

Faza mierzanowicka wielokulturowej osady w Tarnowcu, stan. 1, pow. Tarnów, woj. małopolskie, [w:] Gancarski J. (red.), *Neolit i początki epoki brązu w Karpatach Polskich*, Krosno, s. 283–295 (współautor: A. Szpunar).

2002

Materiały wczesnośredniowieczne ze środkowego biegu Wisłoki, „MSROA”, t. 23, s. 141–171 (współautorzy: A. Szpunar, B. Szpunar).
Najdawniejsza przeszłość Wojnicza i okolic, Wojnicz (współautor: A. Szpunar).

2003

Badania na trasach światłowodowych w województwie świętokrzyskim – przykład pozytywnego konserwatorstwa archeologicznego, „MSROA”, t. 24, s. 361–386 (współautorzy: W. Gliński, S. Wilk).
Tarnowiec st. 1, osada kultury łużyckiej, [w:] Gancarski J. (red.), *Epoka brązu i wczesna epoka żelaza w Karpatach polskich*, Krosno, s. 397–435 (współautor: A. Szpunar).

2004

Tarnowiec, gm. Tarnów, woj. małopolskie. Osada z młodszego okresu przedrzymskiego, [w:] Gancarski J., *Młodszy okres przedrzymski i okres rzymski w Karpatach polskich*, Krosno, s. 237–262 (współautor: A. Szpunar).

Tarnowiec, gm. Tarnów, woj. małopolskie. Osada z okresu rzymskiego, [w:] Gancarski J. (red.), *Młodszy okres przedrzymski i okres rzymski w Karpatach polskich*, Krosno, s. 471–541 (współautor: A. Szpunar).

2006

Osada na stanowisku 32 w Tuchowie, pow. tarnowski na tle wczesnośredniowiecznego osadnictwa w Kotlinie Tuchowskiej, [w:] Gancarski J. (red.), *Wczesne średniowiecze w Karpatach polskich*, Krosno, s. 110–139 (współautorzy: A. Szpunar, B. Szpunar).

Pierwotny Tarnów osada na stan. 1 w Tarnowcu, gm. Tarnów, „Rocznik Tarnowski” (2006), s. 5–24 (współautorzy: K. Bańburski, A. Szpunar).
Wczesnośredniowieczna osada na stan. 1 w Tarnowcu, gm. Tarnów, [w:] Gancarski J. (red.), *Wczesne średniowiecze w Karpatach polskich*, Krosno, s. 93–149 (współautorzy: K. Bańburski, A. Szpunar).

2007

Dwie brązowe bransolety z Koszyc Wielkich, stan. 6, pow. tarnowski, woj. małopolskie, [w:] Chochorowski J. (red.), *Studia nad epoką brązu i wczesną epoką żelaza w Europie. Księga poświęcona Profesorowi Markowi Gedłowi w pięćdziesięciolecie pracy w Uniwersytecie Jagiellońskim*, Kraków, s. 677–681 (współautor: A. Szpunar).

Badania wykopaliskowe na stanowiskach 1 i 5 w Ostrowie, pow. Przemysł w roku 2007, „RPrzemyski”, t. 43, z. 2, s. 81–112 (współautor: K. Łojowska).

2008

Profile geologiczne w rejonie lessowych stanowisk paleolitycznych 146 i 147 w Przemysłu: dawne poglądy, nowe dane, „RPrzemyski”, t. 44, z. 2, s. 15–38 (współautor: M. Łanczot).

2009

Mikroregion osadniczy wczesnego średniowiecza w dolinie środkowej Wisłoki w świetle badań 2008 roku, „MSROA”, t. 30, s. 29–62 (współautorzy: A. Szpunar, B. Szpunar).

Stanowisko 3 w Żyrakowie, pow. Dębicki: wstępne wyniki i refleksje na marginesie badań „autostradowych”, „MSROA”, t. 30, 2009, s. 181–198.

2011

Wczesnośredniowieczna wieś na stanowisku nr 3 w Żyrakowie, pow. dębicki, [w:] Czopek S. (red.), *Autostradą w przeszłość*, Rzeszów, s. 109–131.

2012

Badania na stanowisku 3 w Żyrakowie, gm. loco, pow. dębicki, woj. podkarpackie, w latach 2007–2008, [w:] Kadrow S. (red.), *Raport 2007–2008*, t. 1, Warszawa, s. 343–342.

Ostatnie sezony badań na terenie kompleksu stanowisk Zagórze 2 – Staniątki 26, gm. Niepołomice, woj. małopolskie, [w:] Kadrow S. (red.), *Raport 2007–2008*, t. 1, Warszawa, s. 321–342 (współautorzy: P. Dulęba, M. M. Przybyła, M. Suchorska-Rola).

(w druku)

Pradzieje Tarnowca (współautor: A. Szpunar).

Opracował Andrzej Szpunar

